

VID
EN
OM

VIDEN OM FEEDBACK

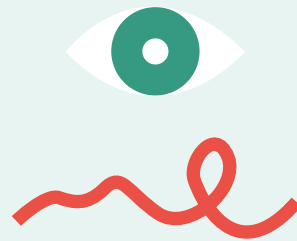
Ideer til praksis

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

FRA FORSKNING TIL PRAKSIS!

Her kan du få ideer til, hvordan forskningens anbefalinger til god feedback kan omsættes til didaktisk praksis.

Kære lærer

Dette materiale er en del af en samlet Viden Om-pakke med fokus på feedback på skriftlighed i danskundervisningen.

Materialet består af en række praktiske redskaber, som du og dine kolleger kan bruge til at udvikle jeres feedback-praksis. Du vil bl.a. kunne finde:

- Inspiration til tilrettelæggelse og organisering af feedback
- Inspiration til et godt feedback-mindset for lærere
- Redskaber til at lære eleverne selv at revidere deres tekster
- Redskaber til en dialogisk feedback med eleverne

Redskaberne er udviklet på baggrund af anbefalingerne i de to vidensnotater i Viden Om-pakken. Vidensnotaterne er litteraturstudier af forskningen på området. Udviklingen er desuden sket i samarbejde med en række praktikere fra grundskole og ungdomsuddannelser, som har afprøvet og medudviklet de enkelte redskaber.

De øvrige produkter i Viden Om feedback

- Et vidensnotat om feedback på skriftlighed i danskundervisningen i grundskolen
- Et vidensnotat om feedback på skriftlighed i danskundervisningen på ungdomsuddannelserne
- Et udviklingsredskab, som kan bruges på skoler til fælles udvikling af lærernes feedback-praksis på skolen

Indhold

5 Feedback i et typisk skriveforløb

6 Rammesætning

7 Refleksion over skrivestrategier

8 Undervejsfeedback og mini-lektioner

1. Programsat feedback
2. Konsultationsfeedback
3. Opsøgende feedback
4. Stilladseret elev-elev-feedback

10 Efterfeedback

11 Teknikker til feedback

11 Et feedback-tankesæt for lærere

12 Elevernes revision af egne tekster: FUSKO-modellen

13 Udvidet FUSKO-model 1: Gør din tekst mere ekspresiv

14 Udvidet FUSKO-model 2: Gør din tekst mere saglig

15 Fokuseret dialogisk feedback til grundskolen

16 Feedbackmodel

Viden Om feedback Ideer til praksis

© 2019 Børne- og Undervisningsministeriet, Deloitte og Professionshøjskolen Absalon
Citater med kildeangivelse er tilladt

Design: AFTER NOON
Illustrationer: AFTER NOON
Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på www.emu.dk

Vidensnotatets anbefalinger

Feedbackens fokus og indhold

- Giv feedback på tekstens makroniveau
- Giv konkret og eksplicit feedback
- Foretag en afvejning mellem det positive og det negative, især i de små klasser

Tidspunkt for feedback

- Giv feedback undervejs i elevens skriveproces
- Giv feedback kontinuerligt og rutinemæssigt

Betydningen af afsender og modtager af feedback

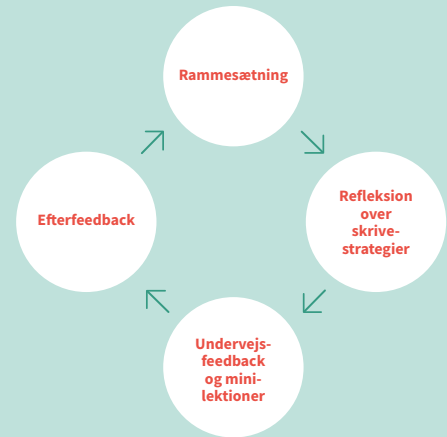
- Inddrag de ældste elever i feedbackprocessen
- Hvis eleverne skal give hinanden feedback, så stilladsér dem grundigt før start
- Brug dine kolleger til at udvikle din feedbackkompetence

Læs mere

Læs mere om de enkelte anbefalinger i Viden Om-pakkens vidensnotater

FEEDBACK I ET TYPISK SKRIVEFORLØB

Hvordan feedback kan tilrettelægges og organiseres i undervisningen

Den mest effektive feedback gives undervejs i elevernes skrivearbejde. Det giver eleverne mulighed for at bruge feedbacken konkret til at forbedre deres tekst. Undervejsfeedback skaber dermed mere læring end feedback, der gives på et færdigt produkt og først kan tages i brug i elevens næste tekst.

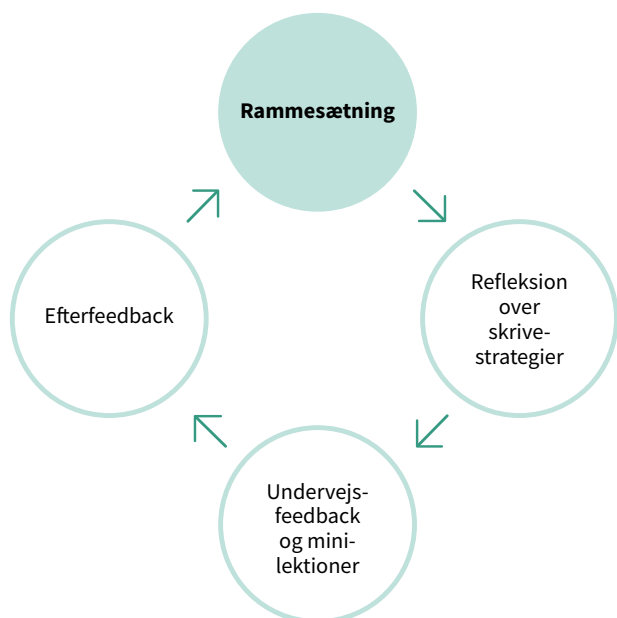
Ovenstående figur viser en didaktisk ramme for et typisk skriveforløb. Hvert element i figuren viser et punkt i skriveforløbet, som forbereder og rammesætter en udbytterig feedback.

På de følgende sider kan du læse om hver af de fire elementer i feedback-processen.

Læs mere om fordelene ved undervejsfeedback i Viden Om-pakkens vidensnotater.

Rammesætning

Når et skriveforløb sættes i gang, er det vigtigt at afklare forventningerne til eleverne og succeskriterier for teksten. Det kan gøres ved hjælp af tydelig rammesætning.

Rammesætningen er den danskfaglige ramme for skriveforløbet. Rammen inkluderer:

- Skrivesituation, herunder fx modtager af teksten
- Formålet med teksten
- Genre for teksten

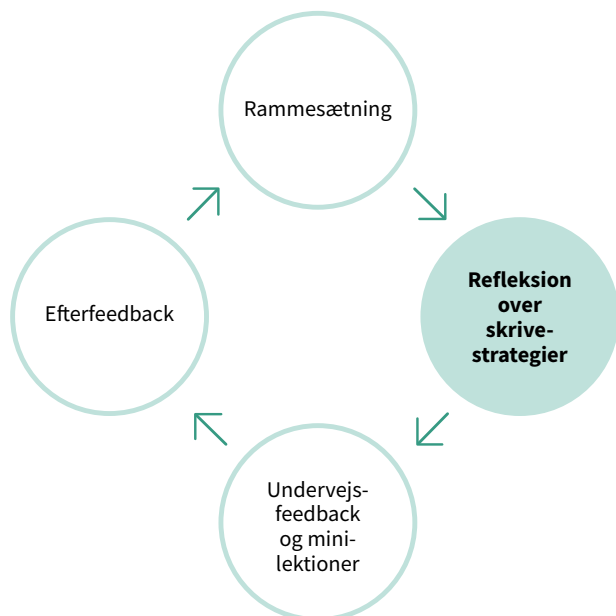
Det kan også være relevant at tage efterfeedbacken af det forrige skriveforløb op under rammesætningen. På den måde inddrages læringen fra tidligere forløb, således at elevernes faglige forudsætninger og fagets mål danner fundament for det næste skriveforløb.

Det er læreren, der fastsætter den didaktiske ramme om den forestående skriveopgave. Det er vigtigt, at læreren giver eleverne en konkret skriftlig skriveordre.

Læs mere om skrivesituationer i *Viden Om-pakkens vidensnotater*.

Refleksion over skrivestrategier

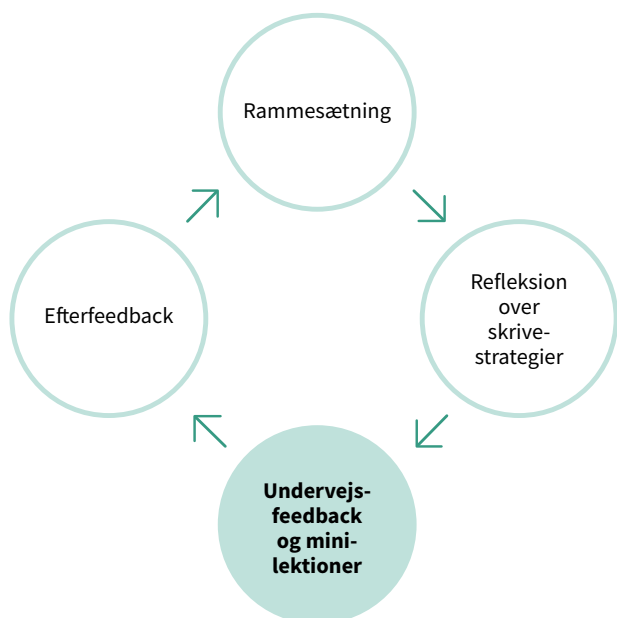
Inden der skrives, er det vigtigt at aktivere elevernes viden. Det gælder om at hjælpe eleverne med at indtage deres egne erfaringer med:

- At skrive tekster generelt
- At skrive denne slags tekster
- At håndtere skrivesituationer

Nedenstående hjælpespørgsmål kan læreren benytte til at reflektere over egnede strategier til den forestående skriveopgave.

- Har du set denne slags tekst før?
- Har du prøvet at skrive noget, der minder om denne slags tekst før?
- Hvordan er denne tekst anderledes?
- Hvad kan du bruge, fra sidst du skrev?
- Hvad vil mon virke godt på læseren?
- Hvad bliver nok svært?
- Hvordan plejer du at komme i gang?

Undervejsfeedback og mini-lektioner

Undervejsfeedback

Undervejsfeedback kan organiseres på forskellig vis:

- Programsat feedback
- Konsultationsfeedback
- Opsøgende feedback
- Stilladseret elev-elev-feedback

De fire organisationsformer er uddybet på de efterfølgende sider.

Mini-lektioner

Udover de fire måder at organisere feedback på kan læreren arbejde med mini-lektioner. Mini-lektioner er korte problemløsende oplæg fra læreren om et helt specifikt emne for en større eller mindre gruppe elever. Det giver mulighed for et præcist fagligt input på det tidspunkt, eleverne har brug for det.

Mini-lektioner kan være korte planlagte oplæg eller opstå af aktuelle behov i skrivesituationen.

Undervejsfeedback

1.

Programsat feedback

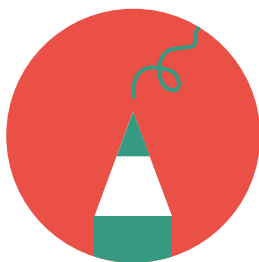

Det bærende element i programsat feedback er, at eleverne booker tid hos læreren. Læreren fastlægger en rækkefølge for elevernes feedback. Det kan være som grupper eller enkeltvis. På den måde sikrer læreren, at vedkommende når rundt om alle eleverne.

Fordelen ved programsat feedback er, at der er ro om feedbacken, fordi læreren og eleven/eleverne kan sætte sig lidt afside. Denne feedback-organiseringsform har gode differentieringsmuligheder.

2.

Konsultationsfeedback

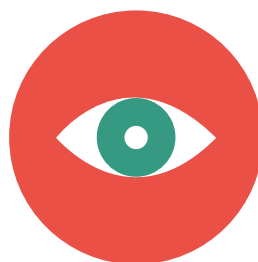

Det bærende element i konsultationsfeedback er at hjælpe eleverne, når de står med et problem. Initiativet er altså elevens. Eleven konsulterer læreren og beder om feedback, når han/hun oplever et behov.

Fordelen ved konsultationsfeedback er det store fokus på at afhjælpe elevens problemer i skriveprocessen. Feedbacken bliver dermed en strategisk problemløsning.

3.

Opsøgende feedback

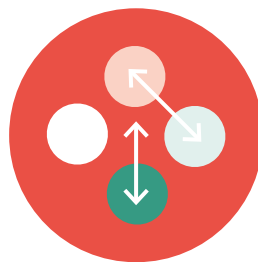

Det bærende element i opsøgende feedback er, at læreren går rundt blandt de skrivende og særligt opsøger de elever, som vedkommende vurderer har mest behov. Feedbacken sker på lærerens initiativ.

Fordelen er, at fagligt/socialt udfordrede elever kan få feedback flere gange og blive set.

4.

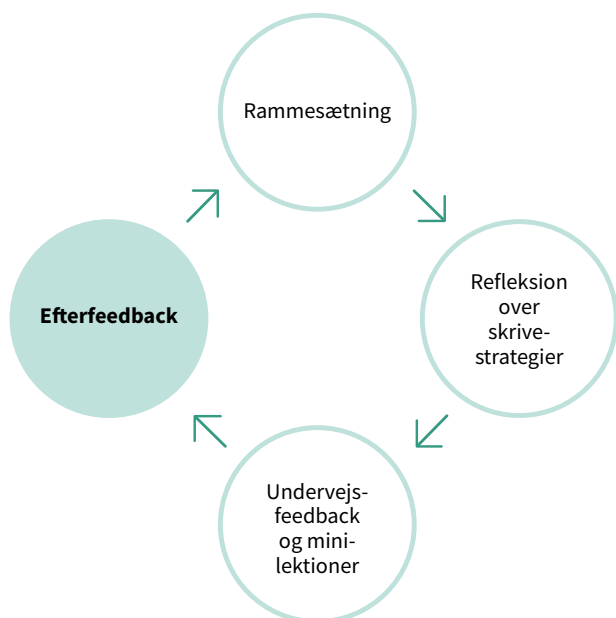
Stilladseret elev-elev-feedback

Det bærende element i stilladseret elev-elev-feedback er gensidig læring. Læreren tager initiativ og organiserer, hvem der giver hvem feedback. Læreren stilladserer processen ved bl.a. at formulere regler for, hvordan der tales, ved at udpege et konkret fagligt fokus eller ved at knytte feedbacken op på kendte, klare mål.

Fordelene ved stilladseret elev-elev-feedback er vel-dokumenterede: Mængden af feedback øges, og elevernes evne til selvstændig tekstforbedring øges. Det, at eleverne positioneres som kompetente og værdifulde for hinanden, styrker klassens sociale og faglige kultur.

Efterfeedback

Efterfeedback er den feedback, eleven får ved afslutningen af et skriveforløb. Den dækker dels feedback til eleven, men er også afsættet for lærerens rammesætning af det efterfølgende skriveforløb.

Efterfeedback giver det største udbytte, når læreren involverer eleverne og giver dem indflydelse på de mål og kriterier, som feedbacken gives ud fra. Det kan fx være, at eleverne har særlige ønsker til, hvad de gerne vil have feedback på. Det gælder især de ældre elever. Hvis man vil give eleverne indflydelse på feedbacken, kan det være vigtigt allerede i rammesætningen at have en snak om, hvad eleven ønsker at fokusere på.

En sådan snak muliggør også, at man i efterfeedbacken kan gå i dialog med eleven om teksten og dens tilblivelse og derved perspektivere slutproduktet til skriveopgavens rammesætning og de valgte skrivestrategier. Dialogen fungerer dermed også som feedback til læreren i planlægningen af næste skriveforløb.

TEKNIKKER TIL FEEDBACK

Et feedback-tankesæt for lærere

Hvad er
tekstens vigtigste
vækstpunkt?

Hvordan fungerer
teksten i forhold til sit
formål og modtager?

Hvad er
elevens vigtigste
vækstpunkter?

Hvilke af de valg, eleven
har truffet, er især
hensigtsmæssige

Denne figur er tænkt som en inspiration til lærerens fokus i sin feedback-praksis.

Lærerens tankesæt – altså vedkommendes grundlæggende læringssyn, erfaringer, fagsyn og holdninger til feedback – er afgørende, når elever skal have feedback på tekst.

Figuren stiller nogle grundlæggende spørgsmål, som læreren i mødet med eleven kan have i baghovedet. Spørgsmålene kan bidrage til, at fokus er på det, der hjælper eleven mest muligt.

Figuren kan bruges sammen med udviklingsredskabet til at vælge indsatsområde og generelt diskutere, hvordan lærerne møder eleven.

Den kan også bruges til at forberede feedback til eleverne.

Læs mere om fokus og indhold for udbytterig feedback i Viden Om-pakkens vidensnotater.

FUSKO-model

Revision af egne tekster

FUSKO er en model med fem revisionsstrategier: **F**lyt, **U**dvid, **S**let, **K**omprimér og **O**mskriv. Modellen kan bruges til at hjælpe eleverne med at revidere deres egne tekster. Den kan også være et hjælpemiddel, når elever giver andre elever feedback. Det er afgørende for at blive dygtig til at skrive, at man kan revidere sin egen og andres tekst.

Alt efter klasse- og uddannelsestrin kan modellen introduceres for elevernes, og de kan arbejde sig hen imod at kunne bruge modellen selvstændigt.

Nedenfor ses basismodellen. De fleste elever vil dog nok have brug for noget mere konkret. De næste to sider viser derfor to udvidede modeller, der sigter efter at gøre teksten mere personlig eller saglig.

Læs mere om fokus og indhold for udbytterig feedback i Viden Om-pakkens vidensnotater.

Basis-FUSKO

F FLYT	U UDVID	S SLET	K KOMPRIMÉR	O OMSKRIV
------------------	-------------------	------------------	-----------------------	---------------------

FUSKO-model 1

Gør din tekst mere ekspressiv

F FLYT...	U UDVID...	S SLET...	K KOMPRIMÉR...	O OMSKRIV...
sætningers led, så det lyder bedre, eller så det vigtigste står først.	de enkelte sætninger med holdningspåvirkende, billeddannede og vellydende udtryk.	ligegyldige detaljer og overflødige gentagelser.	redegørende og informerede tekstdele.	hverdagsagtige udsagnsord (fx <i>gå</i>) til billeddannende udsagnsord (fx <i>vralte</i>).
afsnit, så helheden giver mere mening eller flyder bedre.	antallet af beskrivende tillægsord og biord.	rester af din proces (hjælpeoverskrifter, huskelister, ubrugte stikord og løse ender).	fornuftsargumenter og forklaringer.	udtryk, du bruger for tit, og udtryk, der lyder kedelige.
	sigende detaljer og brugen af metaforer og andet billedsprog.	tekstens begyndelse, hvis den er kedelig.		klichéer/døde metaforer, uklare formuleringer og klodsede sætninger samt neutrale tegn til ekspresive tegn.

FUSKO-model 2

Gør din tekst mere saglig

F FLYT...	U UDVID...	S SLET...	K KOMPRIMÉR...	O OMSKRIV...
sætningers led, så betydningen bliver klarere, eller så det vigtigste står først.	antallet af argumenter, detaljer og eksempler samt antallet af citater og kildehenvisninger.	talesprogsagtige nedtonende biord (<i>måske, nok, godt, jo, egentlig, lidt, vel, m.fl.</i>).	sætninger ved hjælp af nominaliseringer (<i>-tion, -else, -ning mv.</i>).	upræcise udsagnsord (fx <i>siger</i> til <i>argumenterer for, påstår, hævder viser, fremfører, mener</i> eller <i>definerer</i>).
afsnit, så helheden hænger mere logisk sammen.	brugen af argumentationsprog: <i>fordi, derfor, nemlig, da, for det første og på den anden side.</i>	biord, der positionerer læseren som enig med dig (<i>selvfølgelig, jo</i>).	"snakkende" og generaliserende tekstdele.	holdningsladede udtryk og udtryk, du bruger for tit, klichéer/døde metaforer.
		ordet <i>jeg</i> og ordet <i>synes</i> samt holdninger og påstande, du ikke argumenterer for.		uklare formuleringer og klodsede sætninger.

Fokuseret dialogisk feedback til grundskolen

Denne model er et redskab til at give dialogisk feedback til elever i grundskolen.

Modellen er opdelt i tre kolonner:

Feedbackfokus handler om målet med feedbacken – fx at eleven udvikler sit grundlæggende tekstbegreb.

Vælg feedbackfokus, så feedbacken bliver konkret og præcis.

Dialogteknik viser forskellige formuleringer, som feedbackgiveren konkret kan bruge.

Skrivestrategier er forslag til strategier, som feedbackgiveren kan anbefale eleven at anvende.

Modellen kan anvendes som stilladsering til elev-elev-feedback og som inspiration til lærerens undervisning i skrivestrategier.

Modellen indeholder eksempler på fire feedbackområder:

- Elevens skriveproces
- Elevens modtagerbevidsthed
- Tekst- og retskrivningsnormer
- Tekstens æstetiske udtryk

Læs mere om betydningen af dialog for feedback i Viden Om-pakkens vidensnotater.

Feedbackmodel

Feedbackfokus	Dialogteknik	Skrivestrategier
<p>Feedback på elevens skriveproces</p> <p>At eleven reflekteret kan bruge erfarne skriveres fremgangsmåder.</p>	<p>Feedbackgiveren gør feedbacken til en dialog om skrivestrategier:</p> <p><i>"Når jeg skriver, gør jeg det at jeg...";</i> <i>"Hvis jeg var dig, ville jeg...";</i> <i>"Hvordan har du grebet det an indtil nu?"</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Brug modeltekster til inspiration • Lav et mindmap over emnet • Læs mere om emnet • Lav en brainstorm på synspunkter • Brug overskrifter til at skabe struktur • Brug artefakter (fx stearinlys, karameller, musik, billeder) til at komme i stemning
<p>Feedback på elevens modtagerbevidsthed</p> <p>At eleven udvikler sit grundlæggende tekstbegreb og ser teksten som noget, der skal bruges af nogen til noget.</p>	<p>Feedbackgiveren formulerer sig fra et modtagerperspektiv:</p> <p><i>"Hvad har læseren brug for at vide...";</i> <i>"Som læser undrer jeg mig over...";</i> <i>"Hvad tror du, læseren vil tænke hér?"</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Få nogen til at læse og give feedback • Beskriv med få ord den måde, du positionerer dig på (den rolle, du har overfor læseren) • Lav en brugerprofil. Hvad ved de? Hvad mener de? • Læs teksten, som om det er en anden, der har skrevet den
<p>Feedback på tekst- og retskrivningsnormer</p> <p>At eleven udvikler sin forståelse for tekstnormer.</p>	<p>Feedbackgiveren bruger begreber om genre og grammatik:</p> <p><i>"Prøv at vise mig, hvor du bruger argumentationssprog?";</i> <i>"Jeg kan se, at du er usikker på reglen om komma mellem helsætninger. Skal jeg vise dig, hvor du finder reglen?";</i> <i>"Prøv at se, hvordan denne tekst ser ud. Hvad vil du efterligne?"</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sammenlign med tekster af samme slags som den, du skriver • Brug faste sætningsstartere, der passer til genren • Brug egne nedskrevne huskeregler og modelord • Brug stavekontrol, sproget.dk eller dsn.dk
<p>Feedback på tekstens æstetiske udtryk</p> <p>At eleven reflekteret kan forholde sig til udtrykket i teksten.</p>	<p>Feedbackgiveren italesætter elevens æstetiske valg:</p> <p><i>"Du skriver hele tiden ordet 'mener'. Her er en liste over andre udtryk, du kan bruge til at variere det med,"</i> <i>"Du har valgt et foto som illustration. Hvad gør det ved din tekst?"</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Slå op i en synonymordbog • Kig på billeder og lyt til musik til inspiration • Eksperimentér med billede, lyd, skrifttyper osv. • Eksperimentér med metaforer, klichéer, sammenligning, overdrivelse osv. i din tekst • Eksperimentér med at udskifte ord

Du står med en del af en samlet videnspakke

Dette materiale indgår i en videnspakke, der indeholder en række forskellige produkter, som alle er lavet til at styrke det vidensbaserede arbejde med feedback på skriftlighed i danskundervisningen.

Ideer til praksis
Indeholder ideer og didaktiske redskaber, der kan bidrage til at omsætte vidensnotatets pointer til praksis.

Vidensnotat
Baserer sig på en systematisk vidensopsamling om feedback på skriftlighed i danskundervisningen.

Plakat
Visualiserer vidensnotatets vigtigste pointer og kan hænges op, fx på lærerværelset.

Udviklingsredskab
Udspringer af pointer fra vidensnotatet og lægger op til, at I igangsætter en systematisk refleksions- og udviklingsproces i jeres team.

Viden Om feedback Ideer til praksis

© 2019 Børne- og Undervisningsministeriet, Deloitte og Professionshøjskolen Absalon
Citater med kildeangivelse er tilladt

Design: AFTER NOON
Illustrationer: AFTER NOON
Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på www.emu.dk

